

וזהו כל תכלית התורה והמצוות כולם, לזכך הלב להגיע לידיעה והשגה זו דרך ראייה והתבוננות, שכל פעולת אדם ומעשה אנוש ותחבולותיו, הכל כאשר לכל, אין שום דבר נפרד ממנו יתברך. וכל מה שהפליגו חז"ל בזוהר וחכמי האמת בספריהם, חובת העסק בחכמת האמת הוא ממצות וידעת וגו':

מה שנגד זה הפליגו רבותינו ז"ל בפרק אין דורשין (שם) שאינו ראויה לכל אחד אלא למי שכבר נשלם בכל מעלות המדות, הוא גם כן נלמד מלשון המקרא שאמר "וידעת היום" (דברים ד', ל"ט), ולא נמצא בשום מצוה שיאמר בהם "היום", שהרי כל המצוות הם חובת עולם:

אבל לימדתנו תורה בזה, שאין זו מידה הראויה לכל אחד, רק כלפי שנאמר שם לפני זה "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" (פסוק ל"ה), אמר אתה לנוכח לדורו, שזכו לראיה הזו שאין עוד מלבדו כלל, "וידעת היום" אחר שזכית לראיה זו תדע ותתבונן להשיב על הלב ידיעת ענין זה על בוריו, ואינו חובת דורות עולם כשאר המצוות שהם חובה לכל אחד:

מעשה מרכבה הוא איך השם יתברך רוכב על כל הנבראים כולם גם אחר שנברא העולם כקודם. וזהו יחוד הנקרא בזוהר (ח"א י"ח ע"ב) **יחודא עלאה**, רצה לומר מצד ההתעלות הכל לאלקות גמור, שהשגתו הגמורה אינו אלא לנביאים כיחזקאל והדומה:

ויש עוד **יחודא תתאה** שאמרו בזוהר, שעל זה אומרים פסוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" אחר שמע ישראל, ורצה לומר השגה תחתאה מענין היחוד, (עיין בזוה"ק תרומה ק"ס ע"ב). וההשגה ההיא בדרך כלל היא ידיעת כבוד מלכותו יתברך, היינו כי כבוד המלכות הוא שיהיה לו עבדים תחתיו, כי אין מלך בלא עם (פרקי דרבי אליעזר פרק י"א). וזהו סיבת הבריאה כולה להתגלות כבוד מלכותו, שיהיו נבראים ויכירו שיש בורא:

והוא ענין מלא כל הארץ כבודו, שכבודו יתברך הוא מלא כל הארץ שהיא כלל הבריאה היותר שפלה שם מלא כבודו, כי כל פעל ה' למענהו לקילוסו (שומר טוב י"ט קמ"ח), לגלות כבוד מלכותו. וזה הכבוד ממלא כל מדריגות היותר תחתונות, כי מדריגה התחתונה מן היחוד היא המושגת לכל נברא בקל, ששיג שהשם יתברך בראו לקילוסו, והוא הנותן בו חיות וכח קיומו, ולהיות תחת המציאות, וכיוצא:

וזהו כלל **מעשה בראשית**, שהוא ההכרה איך כל הנבראים הם מעשה השם יתברך לקילוסו. והוא כבוד מלכים חקור דבר (משלי כ"ה, ב'), שדבר זה מצוה על כל אחד לחקור בזה ולהתבונן עד מקום שידו מגעת. וכן במצות שאל נא וגו' לא אמר היום, שמצותה בכל אדם. רק מה שאמרו (חגיגה י"א ע"ב) שאין דורשין במעשה בראשית לשנים, שהוא המשא ומתן בזה ברבים שיוכל לבוא לחקירת מה למעלה וכו', המביאים לידי כפירות רחמנא ליצלן: והתבוננות זה צריך מאוד לענין התורה, שכללותה הוא מצד השגה זו, כי השגה העליונה דראיית האמיתות, שהוא ממש יחוד גמור כעד שלא נברא העולם, הוא הדבקות גמור עד כלות הנפש, כטעם נפשי יצאה בדברו (שיר השירים ה', ו), כיון ששיג שאינו דבר נבדל מעצמותו. ולכן בכל דיבור יצאה נשמתו והוריד הקב"ה טל של תחייה (שבת פ"ח ע"ב) להחזירם למדריגת נברא:

...ובזה ישיגו הפלא העצום שיש בתורה, שהיא המאחדת מעשה בראשית עם מעשה מרכבה. כי השגת מעשה בראשית כבר היה קודם מתן תורה, ועל דרך זה התחיל אברהם אבינו ע"ה להשיג את בוראו, והוא עשה ספר יצירה שהוא חכמת מעשה בראשית, כדפירש רש"י (בד"ה אין דורשין) בנוסח העין יעקב (חגיגה ריש פרק אין דורשין). אבל התורה היא התגלות הראיה אמת לאמיתו כמו שנתבאר, ועם כל זה יש מקום לתורה ועבודה והבחירה בטוב ורע: וזה באמת פלא עצום הנהיה כדבר הגדול הזה וגו', שיתגלה להם אור כזה על מעשה מרכבה ועם כל זה יתנהגו רק על דרך מדת כבוד מלכותו, שהוא הכרת נברא לבורא, אבל מכל מקום יש מציאות מה לנברא. וזה משלימות היחוד הגמור שיהיה מציאות הנברא והעדרו גם כן הכל אחד. וזהו ההתבוננות המגיע ממעשה בראשית שמביא אחרי כן לידיעת מעשה מרכבה, והוא מה שנאמר אחרי כן אתה הראת וגו':

ולמדנו ממקראות הללו שתי מצוות פרטיות, על ההתבוננות במעשה בראשית ומעשה מרכבה, שהוא לפי מה שנתבאר התבוננות ענין היחוד כפי שני מדריגותיו:

[והנה מצד השגת היחוד האמיתי אין מקום לזכות וחובה כלל, כיון שהוא משיג שאין עוד מלבדו כלל, הרי כל

פעולות אדם גם כן הם פעולות השם יתברך. ועל זה נאמר "אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח" (איוב ל"ה, ז'), רצה לומר שהרי הכל שלו ופעולתו. וזה אמת מצד היחוד האמיתי, וכמו שאמרו בפרק אין עומדין (ברכות ל"ב). אלמלא שלושה מקראות וכו' ואשר הרעותי וכדומה. אך מכל מקום גם זה אמת שהרשות נתונה והבחירה ביד האדם, דאילו צדיק ורשע לא קאמר (נדה ט"ז ע"ב), דאם לא כן אין מקום לתורה כלל. ודבר זה יסוד התורה, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ה', א'). ואמנם איך יתאחד זה עם השגת היחוד האמיתי, הוא דבר עמוק מאוד להבינו, וכל מה שיגעו חכמי הדורות להסביר ענין הידיעה והבחירה, לא יועיל למשיגי יחוד האמיתי שאין עוד מלבדו ממש:

ובזוהר חדש בסוף הספר, (דפוס זולצבאך דף קמ"א ע"ב) ובספר ארבע מאות שקל כסף (דף צ"א סוף ע"ג) בשם זוהר, וספר הקנה, ושאר ספרים קדושים כתבו דהידיעה והבחירה הם בשתי מקומות, במקום שיש ידיעה אין בחירה ובמקום שיש בחירה אין ידיעה. ואלו הדברים להשיג על האמת דרך צפייה, איך שניהם אמת ואין זה סותר ליחוד האמיתי, הוא דבר עמוק מאוד:

בזה הוא שטעה אחר לחשוב שתי רשויות הן, "רשות" רצה לומר הנהגה כמו אל תתוודע לרשות (אבות א', י'), וחשב שהן שתי הנהגות שונות ונפרדות זו מזו, כי לא השיג דרך יחוד האמיתי גם בזה, וחשב שהנהגת התורה בבחירה הוא למי שאינו משיג יחוד האמיתי כמוהו וכפי מדריגתו, הוא הבחירה. אבל מי שמשיג האמת שאין עוד מלבדו ממש, אין מקום לתורה, וחשב שהתורה לו הרצויה:

וזהו הכוונה למרוד, שהוא במתכוון עשה כל איסורים שבתורה, לא לתאוה, רק במחשבתו שבזה הוא דבוק ביחוד האמיתי שלמעלה מהנהגת התורה מזכות וחובה, הנמשך מצד כבוד מלכותו יתברך המתפשט בתחתונים מצד מה שהם נבראים והוא יתברך שוכן עם דרי מטה, אבל דביקותו רק היה באמיתיות יחודו יתברך וחשב שהגם שכל מעשהו ברע והיפך רצון השם יתברך בתורה הרי מכיר שהכל מאמיתות יחודו, וזהו היה בעיניו שלימות היחוד והתהפכות הרע לטוב לפי דעתו, וזהו הקיצוץ בנטיעות:

ואמרו בתיקונים (תיקון ס"ט קי"ז ע"ב) "מאן דנטל מלכות בלא תשע ספירות מקצץ בנטיעין, ומאן דנטיל תשע ספירות בלא מלכות כופר בעיקר". פירוש מלכות הוא שכינתו יתברך בתחתונים הנבראים שמכירים שיש בורא, שזהו הנהגת מלכות כנוצר לעיל:

ומי שסובר שאין זה אחד עם היחוד האמיתי, הוא קוצץ בנטיעות, שהבריאה הם נטיעות הפרדס ודבוק ביחוד האמיתי. ומי שלוקח היחוד האמיתי כפשוטו וכופר לגמרי בענין הבחירה וכלל ענין התורה כולה, הרי כופר בעיקר, שהתחלת התורה אנכי ה' וגו' הבא ליתן התורה, שזהו מכלל עיקר מציאות האלקות שהוא הנותן התורה, וכמו שכתבנו בסימן א' בשם סמ"ג:

והדברים ארוכים בביאור כל האגדות בענין אלישע אחר, בתלמוד בבלי וירושלמי פרק אין דורשין, ומדרש רות ובזוהר בכמה מקומות. ועיין בספר ברית מנוחה (דף ה' ריש עמוד ד', ודף ו' סוף עמוד ב') מה שכתב בענין טעות אחר, והדומה לו אנשים גדולים על ידי צפייתם באור הגדול. עיין שם שדבריו עמוקים מאוד וצריכים ביאור רחב, ואין כאן המקום להאריך בביאור הדברים בדרך המובן לשכל, רק הצורך להזכיר כאן כמה מסוכנת הוא צפייה זו גם לאנשים גדולים, כל שאינו נקי אגב אמו ומשורשו, וכמה צריך לזיהר המדמה בעצמו שכבר עלה במדריגת ההשגה בגדולות ובנפלאות להיות חכם ומבין מדעתו בסתרי התורה:]

ומדריגה העליונה היא מצוה שאינה מסורה לכל, ואפילו בדרך יחוד הכללי באמונה ודרך שמיעה לבד אמרו ז"ל (ברכות י"ג ע"ב) לשון כיון דאמליכתיא וכו' לשון מלוכה, שמורה על שיש עם תחתיו, דלולי זה לא שייך תואר מלך. והיינו כי יש מלך ומלכות, דמלכות נקרא ההנהגה דרך מלוכה, והוא הנקרא כבוד מלכותו או מלכים, כי ההנהגה במלוכה היא הכבוד למלך, והנהגת המלוכה הוא השגת הנבראים כבוד מלכותו, וזהו יחודא תתאה. אבל תואר "מלך" הוא למלך מצד עצמו כשהוא נבדל מהנהגת המלוכה, רק שמכל מקום יש עליו שם מלך:

ומאחר שהכרת הנבראים שיש בורא ומנהיג היא כבוד מלכותו, והנהגת המלכות כשאין הנהגת מלוכה היינו כשאין ההכרה מצד הזה רק מצד האמיתי, אלא שאינו בהשגת יחוד הגמור שהוא ראיית הנביאים והדומים להם, רק השגה שאפשר לכל אחד מצד הכרת הנבראים מלכותו יתברך שזו מידה מסורה לכל אחד, ומצד הזה יכולין להתבונן כרגע ביחוד האמיתי גם כן שיזכרנו, אף על פי שאינו משיג הדבר לאמיתו ממש דרך ראייה רק דרך לבוש המלוכה שמשיג, כיון דאמליכתיא וכו' תו לא צריכת, כי גם זה נקרא מאמין ביחוד דרך אמונה המסור לכל אחד שאפשר להשיגו על פי התורה, שהיא כעין אמצעי בין שתי דרכי השגות היחוד שיזכרנו, כמו שנתבאר:

ובספר יצירה (א', ז'), שהוא ביאור השגת מעשה בראשית, שנו "אם רץ לבך שוב למקום", שעל ידי השגת מעשה בראשית גם כן הלב רץ להתבונן על ידו בהשגת יחוד האמיתי, אלא שאינו בכח להתעכב שם, דהיינו להתבונן בענין

עדיין, רק לשוב תיכף למקומו:

והוא ההתבוננות כרגע שבשעת אמירת מלת אחד בכל יום תמיד, שהוא גם כן מסור לכל אחד. אבל כבוד אלקים, שהוא מצות וידעת וגו' כי ה' הוא אלקים וגו', הסתר דבר, והם סתרי תורה שאין מוסרין לכל אחד, ודברים שהם כבשונו של עולם יהיה תחת לבושך (חגיגה י"ג):

ומה שהם נקראים סתרי תורה ודברים כבושים, אינו מפני שיש להסתירם ולכובשם, שהרי זה הוא שהגידו לנו חכמים דדברים כבושים הללו יהיו תחת לבושך, ושלא ימסרו סתרי תורה לכל אחד, ומצד השם כבושים וסתרי תורה לבד לא ידענו חובת ההסתרה:

הא למדנו, שאין שם הכבושה והסתר להם מצד החובה להסתירם, רק מצד עצמן הן דברים נסתרים וכבושים, ששכל כל אחד לואה להשיגם ולעמוד על אמיתתן:

ומזה נלמוד כי כל הספרים שחיברום חכמי הדורות האחרונים, להסביר עניני חכמת הקבלה שיהיה מובנים לשכל האדם, ומושגים בלב כל רואה דבריהם, אין אלו מכלל הדברים שהם כבשונו של עולם:

ואף על פי שכל דבריהם דברי אלקים חיים, והם אמת ודבריהם אמת, מכל מקום כל השגה המושגת לכל אחד אף שלא נזדכך גופו וחומריו להיות נפשט מגשמיותו, אינה אלא השגת המעשה בראשית דהיינו הכרת הנבראים שיש בורא:

ואף על פי שהם דורשים במרכבה ומבארים ענין היחוד האמיתי, מכל מקום מה שהוא מובן וגלוי לשכל כל הרואה בספרתם אינו אלא השגת "כיון דאמליכתי" וכו' שזכרנו, שעל ידי השגת כבוד מלכים חקור דבר הוא משיג זה בחקירתו, ורץ לבו לפעמים כמו רגע לצפות ביחוד האמיתי, ותיכף שב למקומו שהוא מה שהוא נברא ומכיר בוראו, שזה הוא מקומו ומדריגותו כל זמן שלא הפשיט עצמו מגשמיותו, בהזדככות כל מחשבות מוחו ולבו ופעולות אבריו, בלתי לה' לבדו: